

สารนิพนธ์เรื่อง	ความรับผิดจากการยกเลิกการเจรจาเพื่อทำสัญญา
คำสำคัญ	การเจรจา, ความรับผิด, สัญญา
นักศึกษา	อัญวิษญ์ อัดตะสาระ
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร. วิสูตร ตูยานนท์
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
พ.ศ.	2554

บทคัดย่อ

ในระหว่างการเจรจาเพื่อทำสัญญา ก่อนที่การแสดงเจตนาในการทำข้อเสนอและคำสนองจะสอดคล้องต้องกันทุกข้อจนเกิดสัญญาขึ้น เมื่อการเจรจาได้ดำเนินไปถึงระดับหนึ่งที่สามารถเชื่อได้ว่าสัญญาจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน (Reasonable to expect) หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยกเลิกการเจรจาเพื่อทำสัญญา คู่เจรจาอีกฝ่ายหนึ่งอาจมีความเสียหายจากการคาดหมายว่าจะมีการทำสัญญาเนื่องจากได้มีการเตรียมการบางอย่างเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งหากมองตามหลักความยุติธรรม (equity) แล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยังไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าวได้เท่าที่ควร เนื่องจากยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่บัญญัติชัดเจนถึงความรับผิดที่เกิดขึ้นในช่วงการเจรจาเพื่อทำสัญญาก่อนเกิดสัญญาดังกล่าว อีกทั้งบทสันนิษฐานของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 366 ที่ถือว่ายังไม่มีสัญญาต่อกันก็มิได้บัญญัติถึงความรับผิดในกรณีนี้ไว้ ปัจจุบันการเจรจาทางธุรกิจมีเงื่อนไขข้อตกลงที่ซับซ้อนและมีขั้นตอนมากขึ้นก่อนจะทำสัญญากัน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและควรศึกษาหาแนวทางเพื่อนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ครอบคลุมถึงความรับผิดจากการยกเลิกการเจรจาเพื่อทำสัญญา หรือใช้การอุดช่องว่างของกฎหมายเพื่อเยียวยาความเสียหายในกรณีดังกล่าว

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความรับผิดจากการยกเลิกการเจรจาเพื่อทำสัญญา ในช่วงระยะเวลาในการแสดงเจตนา นับแต่เริ่มเจรจาจนถึงก่อนเกิดสัญญาขึ้น ซึ่งรวมทั้งกรณีที่มีคำเสนอและคำสนองเกิดขึ้นแล้ว แต่สัญญาตามที่มุ่งหมายยังไม่เกิดขึ้นเพราะเหตุบางประการ เนื่องจากคู่กรณียังแสดงเจตนาเพื่อทำสัญญาไม่ถูกต้องตรงกันทุกข้อก็ดี หรือเพราะมีเหตุตามบทสันนิษฐานของกฎหมายว่าสัญญายังไม่เกิด อาทิ กรณีที่คู่เจรจาทำความตกลงได้บางข้อจนถึงกับได้บันทึกตกลงนั้นไว้แล้ว แต่ยังมีข้อความอื่นบางประการที่แม้ฝ่ายเดียวได้แสดงไว้ว่าเป็นสาระสำคัญ ยังเจรจาดำเนินการไม่ตกลงกันอยู่ ก็ถือไม่ได้ว่ามีสัญญาต่อกันแล้ว ตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 366 วรรคแรก หรือกรณีผู้เสนอแสดงเจตนาไว้ในคำเสนอว่าจะไม่ผูกพันกับคำเสนอ เช่น ในเรื่องการประกาศประกวดราคาที่ถือเป็นเพียงคำเชิญชวนเท่านั้น ส่วนหนังสือประมูลถือเป็นคำเสนอ หากผู้ประกาศประกวดราคาเลิกการประกวดราคาก็ถือว่าไม่มีสัญญาต่อกัน แม้จะมีการยอมรับคำประกวดราคารายใดแล้ว แต่ถ้ามีเงื่อนไขว่าต้องมาทำสัญญาเป็นหนังสือ สัญญาจะเกิดต่อเมื่อมีการทำสัญญากันเป็นหนังสือแล้ว หรือสัญญาที่คู่สัญญาตกลงจะทำเป็นหนังสือทั้งที่ไม่มีกฎหมายกำหนดแบบไว้ ถ้าไม่มีการทำเป็นหนังสือแม้จะได้ตกลงกันทุกข้อแล้ว หรือกรณีเป็นที่สงสัย ก็ถือว่าสัญญายังไม่เกิด ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 366 วรรคสอง กรณีต่างๆเหล่านี้อยู่ในขั้นตอนการเจรจาเพื่อทำสัญญาทั้งสิ้น ฝ่ายที่ต้องเสียหายจากการเตรียมการบางอย่าง เพราะคาดหมายว่าจะมีการทำสัญญากัน จะใช้สิทธิเรียกร้องให้คู่เจรจาฝ่ายที่ยกเลิกการเจรจารับผิดได้เพียงใด หากมีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้สิทธิแก่คู่เจรจาในอันที่จะเรียกร้องเอาค่าเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนจากการยกเลิกการเจรจาเพื่อทำสัญญาของคู่เจรจาอีกฝ่ายหนึ่งก่อนเกิดสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสัญญาทางแพ่งระหว่างเอกชนด้วยกัน น่าจะเกิดความชัดเจนและเป็นธรรมแก่คู่เจรจาเพื่อทำสัญญามากขึ้น อันจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ลงทุนซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศด้วย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ฝ่ายที่ยกเลิกการเจรจาเพื่อทำสัญญาเป็นการทำผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 อย่างหนึ่ง หากปรากฏว่าการเพิกถอนคำเสนอหรือถอนตัวยกเลิกการเจรจาโดยไม่สุจริต (bad faith) หรือไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งควรอยู่ในบังคับหลักสุจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ที่นำมาปรับใช้ตามควรแก่กรณีได้ ซึ่งถือเป็นความรับผิดทางละเมิดด้วยเช่นกัน เนื่องจากในการศึกษาเปรียบเทียบยังมีความเห็นในทางกฎหมายที่แตกต่างในเรื่องทฤษฎีความรับผิดที่จะนำมาปรับใช้กับความรับผิดที่เกิดขึ้นในช่วงของการเจรจาเพื่อทำสัญญา ผู้วิจัยเห็นว่านักกฎหมายควรแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติตามหลักนิติวิธีด้วยการอุดช่องว่างทางกฎหมาย โดยการนำหลักสุจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 มาปรับใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมตามข้อเท็จจริง ซึ่งจะมีความยืดหยุ่นและให้ความเป็นธรรมแก่คู่เจรจาได้ระดับหนึ่ง อันส่งผลเอื้ออำนวยต่อความเชื่อถือของนักลงทุน โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาการเจรจาเพื่อทำสัญญา และควรมีการอภิปรายเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ครอบคลุมและมีความชัดเจน สามารถเยียวยาความเสียหายแก่ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจากปัญหาการยกเลิกการเจรจาเพื่อทำสัญญาอย่างชัดเจนต่อไป